

Azad Qarabağ “smart Qarabağ”a çevrilir

Energetika Nazirliyində işğaldan azad edilən ərazilərdə “yaşıl” texnologiyaların və enerji səmərəliyi tələblərinin tətbiqi ilə bağlı əlaqələndirmə və monitorinq üzrə İşçi Qrupunun 9-cu iclası keçirilib. Nazirlikdən verilən məlumatda bildirilir ki, iclasda İşçi Qrupunun sədri, energetika naziri Pərviz Şahbazov Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında reallaşdırılan tikinti, bərpa-quruculuq layihələrindən bəhs edərək bu prosesdə “yaşıl enerji zonası” konsepsiyasının tətbiqinə xüsusi əhəmiyyət verildiyini vurğulayıb.

doldurma məntəqələri, “ağıllı” skamyaların quraşdırılması, istilik izolyasiya materialları, habelə enerjiyə qənaət edən lampalardan istifadənin mövcud vəziyyətini əks etdirən göstəricilər diqqətə çatdırılıb.

Fərdi yaşayış evləri və inzibati-ictimai binalarda damüstü günəş panellərinin quraşdırılması ilə bağlı icra mexanizminə dair təqdimatda isə



Bu ərazilərdə enerji səmərəliliyini, eləcə də bərpa olunan enerjidən istifadəni gerçəkləşdirən müasir yaşayışın tətbiqinin genişlənməsi müsbət qiymətləndirilib. Burada günəş, külək və su elektrik stansiyalarının inşasının Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun “yaşıl enerji zo-

nası” kimi inkişafına töhfə verəcəyi qeyd olunub. İclasda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun 11 şəhər və kəndində cari il ərzində reallaşdırılan monitorinqlərin nəticələri barədə məlumat verilib, eləcə də günəş panelləri və kollektorları, LED əsaslı işıqlandırma qurğuları, elektrik

texniki meyarlar, icra mərhələləri və layihənin genişləndirilməsi imkanlarından bəhs olunub. Şuşa şəhərində qazanxanaların enerji təchizatına dair fikir mübadiləsi aparılıb və bu istiqamətdə gələcək addımlar nəzərdən keçirilib.

(ardı 8-ci səhifədə)

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Yeri gəlmişkən, xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyevin azad edilmiş ərazilərdə qurulacaq “smart-city”, “smart-village”, yəni “ağıllı” şəhər, “ağıllı” kənd konsepsiyası, ilk növbədə, dünyada baş verən qlobal çağırışlara cavab verir. Qarabağ regionu texnoloji investisiyalar üçün maraq mərkəzinə çevrilir, eyni zamanda, digər bölgələrimizdə “ağıllı” şəhər-kənd texnologiyalarının tətbiqi üçün təcrübə rolunu oynayır.

2021-ci ildə imzaladığı müvafiq sərəncamla işğaldan azad olunan ərazilərin bərpası üzrə konsepsiya hazırlanıb. Eyni zamanda, Nazirlər Kabinetinin 2022-ci il 21 iyun tarixli sərəncamı ilə “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində 2022–2026-cı illərdə “yaşıl enerji zonası”nın yaradılması üzrə Tədbirlər Planı” təsdiqlənib.

Ötən müddətdə bərpa olunan enerji mənbələrindən elektrik enerjisi istehsalının gerçəkləşdirilməsi, enerji səmərəliliyi tədbirlərinin həyata keçirilməsi, elektrik nəqliyyat vasitələrindən istifadə üçün infrastrukturun qurulması, tikililərin damlarında bərpa olunan enerji qurğularının yerləşdirilməsi, xüsusən günəş panellərinin quraşdırılması, həmçinin küləklərin və yolların LED lampaları ilə işıqlandırılması kimi, “yaşıl” həllərin tətbiqi istiqamətində genişmiqyaslı işlər görülüb.

Dövlətimizin başçısı bununla bağlı çıxışlarının birində deyib: “Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə son 3 ildə təxminən 300 meqavattlıq kiçik SES-lərin yaradılması layihələrinin artıq həyata keçirilmiş və iki ildən sonra bu, 500-ə çatacaq. Əlavə olaraq, külək və günəş enerjetikasını xarici investisiyalar hesabına fəal şəkildə inkişaf etdiririk. Dünya Bankının qiymətləndirməsinə görə, təkcə Xəzərdə külək enerjisi ehtiyatları 157 min meqavattır. 2030-cu ilə qədər artıq imzalanmış müqavilələr və indi yerinə yetirilənlər bizə 6 min meqavatt verəcək”.

Beləliklə, “ağıllı” şəhər texnologiyaları vətəndaşların sağlamlığını və rifahını yaxşılaşdırmaq gücünə sahib olmaqla bərabər iqtisadi inkişaf üçün yeni yollar təqdim edir. Bərpa olunan ərazilərdə bulud əsaslı texnologiyaların tətbiqi isə regionun bərpa prosesini sürətləndirir və texnoinvestorların bölgələrə marağını gücləndirir.

Informasiya texnologiyalarının köməyi

Azad Qarabağ “smart Qarabağ”a çevrilir



ilə Qarabağda enerji paylanmasını yaxşılaşdırmaq, tullantıların yığılmasını asanlaşdırmaq, nəqliyyat sıxlığını azaltmaq və hətta hava keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq olar. Məsələn, həmin ərazilərdə avtomatik olaraq tullantıların idarə olunması şirkətlərinə məlumat göndərən və lazım olduqda götürülməsini əvvəlcədən planlaşdırılan qrafikə malik “ağıllı” zibil qutularının qoyulması həmin regionu Azərbaycanın tullantısız, təkrar emal mərkəzinə çevirə bilər.

Mütəxəssislər bildirirlər ki, ölkə iqtisadiyyatı üçün əhəmiyyətli olan su ehtiyatlarına qənaət edilməsi layihəsi işğaldan azad olunmuş ərazilərdə yaradılan “ağıllı” şəhər konsepsiyası ilə gerçəkləşdiriləcək. “Ağıllı” suvarma sistemləri, su sızıntısı, su keyfiyyəti və istehlakının izlənməsi kimi təbiiqetmələr bir gündə adam başına su istehlakını 25–80 litr arasında saxlayacaq.

Bulud əsaslı informasiya texnologiyalarının tətbiq olunması təkcə insan hə-

yatını deyil, həmçinin ərazi idarəetməsinə də asanlaşdırma bilər. Yerli dövlət idarəetmə orqanları, bələdiyyələr, özəl müəssisələr və vətəndaşlar öz həyat keyfiyyətini artıran daha yaxşı qərarlar vermək üçün məlumatları bu elektron tətbiqlər vasitəsilə real vaxtda qəbul, təhlil və idarə edə bilər.

Bu məqamda onu da qeyd edək ki, təkcə Qarabağda deyil, ümumiyyətlə, Azərbaycanda son illər sözügedən sahədə bir sıra mühüm layihələr reallaşdırılıb. Məsələn, MDB-də ən böyük və Xəzər dənizi regionunda ilk sənaye miqyaslı günəş elektrik stansiyası – 230 MVt-lıq Qaradağ Günəş Elektrik Stansiyası (GES) istismara verilib. Eyni zamanda, həmin stansiyanın açılışı zamanı digər yeni layihələrin də əsası qoyulub. “Masdar” şirkəti ilə Neftçalanın Bankə qəsəbəsində 315 meqavattlıq, Biləsuvarada isə 445 meqavattlıq GES və Abşeron – Qaradağ rayonları ərazisində 240 meqavattlıq külək elektrik stansiyası-

nın (KES) tikintisi ilə bağlı, ümumilikdə, 1 qiqavat bərpaolunan enerji mənbəyinin istismara buraxılmasını özündə ehtiva edən 3 yeni layihə imzalanıb. Bərpaolunan enerjinin payı isə hazırda 17 faizə yüksəlib.

Son illərdə respublikada “yaşıl” enerjinin reallaşdırılması üçün normativ hüquqi bazanın formalaşdırılması da diqqət mərkəzində saxlanılıb. “Elektrik enerjisi istehsalında bərpaolunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında” qanundan irəli gələn 4 alt qanunvericilik aktı təsdiqlənib. “Bərpa olunan enerji mənbələrinin ərazisində elektrik enerjisi istehsalçısının seçilməsi Qaydası” əsasında bağlanan müqavilələr və keçiriləcək hərraclarla bağlı hüquqi çərçivə müəyyənləşdirilib. Bununla da investorların səmərəli fəaliyyətinə əlverişli zəmin yaradılıb. Eyni zamanda, fəal istehlakçıların dəstəklənməsi və “yaşıl” sertifikatlarla bağlı qaydalar təsdiqlənib. Bütün bunlarla bərabər, bərpaolunan enerji mənbələri üzrə informasiya sistemi formalaşdırılaraq artıq istifadəyə verilib.

Hazırda ölkəmizdə “yaşıl” enerjiden istifadənin genişləndirilməsi məqsədilə dənizdə külək enerjisi üzrə Yol Xəritəsi, elektrik enerjisi şəbəkəsinin gücləndirilməsi və bərpaolunan enerji ixracı, “yaşıl” enerjinin Xəzərdən Avropaya və Naxçıvandan Türkiyəyə ixracı, enerji keçidi, “yaşıl” hidrogen, elektromobillik və digər məsələlərlə bağlı layihələr hazırlanır. Ümumiyyətlə, “yaşıl” inkişaf və qlobal iqlim hədəflərinə uyğun olaraq layihələrin vaxt itirmədən və səmərəli şəkildə həyata keçirilməsi məsələsi daim diqqətdə saxlanılır.

Oxucular üçün maraqlı olsun deyə bir məqama da nəzər salmaq istədik. Belə ki, bu gün bütün dünyada “ağıllı” şəhər konsepsiyasına xüsusi önəm verilir. İqtisadi

İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin şöbə müdiri Günay Quliyevanın sözlərinə görə, müasir dünyada insanların 54 faizi şəhərlərdə yaşayır və bu nisbət 2050-ci ildə 66 faizə çatacağı gözlənilir. Əhalinin ümumi artımı ilə birlikdə urbanizasiyanın növbəti üç onillikdə şəhərlərə daha 2,5 milyard insan əlavə edəcəyi proqnozlaşdırılır.

Dünya liderləri tərəfindən ilk dəfə 2019-cu ildə Osakada keçirilən G20 Sammitində “ağıllı” şəhər anlayışı ciddi müzakirə edilib. Həmin müzakirədə belə məkanların (şəhərlərin) qurulması ilə bağlı fəaliyyət göstərən mövcud müəssisə-təşkilatları birləşdirəcək zəruri qlobal çərçivənin müəyyənləşməsi üçün ittifaqın yaradıldığı da elan edilib.

Ümumiyyətlə, “smart city” konsepsiyasını işğaldan azad olunan ərazilərdə reallığa çevirmək üçün, ilk növbədə, davamlı beynəlxalq təcrübələrini öyrənmək, növbəti mərhələdə tətbiq və təşviq etmək üçün əsasən informasiya – kommunikasiya texnologiyalarından geniş istifadə etmək zəruridir.

Ekspertlər bildirirlər ki, bütün istiqamətlərdə rəqəmsallaşmanı gerçəkləşdirmək hələ dəyər yaratmaq anlamına gəlmir. Bunun üçün, ilk növbədə, cəmiyyət bu prosesə hazır olmalıdır. Belə təqdirdə isə bir sıra fundamental istiqamətlərdə təkmilləşdirmə və layihələrin həyata keçirilməsi zəruridir. Bura infrastrukturun gücləndirilməsi, hökumət buludunun inkişafı, 5G texnologiyasının genişləndirilməsi, rəqəmsal idarəetmə sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, süni intellektin tətbiqi və bununla bağlı yaranan biləcək risklərin qarşısının alınması üçün kibertəhlükəsizliyin inkişaf etdirilməsi, nəhayət, insan kapitalının inkişafı daxildir. Hazırda bütün qeyd edilən istiqamətlərdə müvafiq fəaliyyət həyata keçirilir.

Cəmiyyətin rəqəmsallaşması zərurətindən danışırkən bu yöndə konkret hədəflərin müəyyənləşdirildiyi də bildirilir. Məsələn, bu zaman rəqəmsal hökumət istiqamətində vətəndaş və biznes məmuniyyətinin ən azı 85 faizə çatdırılması, rəqəmsal şəxsiyyət vəsiqəsi istifadəçilərinin sayını 1 milyona qaldırılması, 3 milyon vətəndaşın elektron imza ilə təmin edilməsinin reallaşdırılması, kağızsız ödənişlərin həcmi 70 faizə yüksəldilməsi planlaşdırılır.